

Nr 92.

Av herr **Kvarnzelius** *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om viss ändring av de i 37 § av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring meddelade övergångsbestämmelser.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 139, har Kungl. Maj:tt föreslagit riksdagen att antaga, bland annat, ett förslag till lag om viss ändring av de i 37 § av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring meddelade övergångsbestämmelser. Detta förslag innebär, att av nu från försäkringen uteslutna invalidgrupper skulle från och med den 1 januari 1916 däri inbegripas sådana invalider, som den 1 januari 1914 fyllt 15, men icke 67 år och redan då voro till arbete varaktigt oförmögna samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning antingen av enskilda personer eller ock delvis av enskilda och delvis av fattigvården eller välgörehetsinrättningar. Till dessa invalider skulle enligt förslaget understöd utgå med 50 procent av normalt understödsbelopp. Statens kostnader härför skulle bestridas av medel från arbetarförsäkringsfonden.

Detta i och för sig synnerligen behjärtansvärda förslag är närmast föranlett av en framställning från pensionsstyrelsen, som emellertid går vida längre. Styrelsen avser nämligen, att utöver berörda två invalidgrupper, av styrelsen betecknade med A och B (se propositionen sid. 23, tabell 3), skulle i försäkringen inbegripas följande tre grupper, nämligen gruppen C, omfattande personer, som den 1 januari 1914 fyllt 67 år och antingen redan då voro till arbete varaktigt oförmögna samt icke år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården, välgörehetsinrättningar eller enskilda personer, eller ock först efter 1914 års ingång blivit eller bliva till arbete varaktigt oförmögna;

gruppen D, omfattande invalider, som den 1 januari 1914 fyllt 67 år och då voro fullt försörjda av enskilda personer; samt

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 3 saml. 48 häft. (Nr 92.)

gruppen E, omfattande invalider, som likaledes den 1 januari 1914 fyllt 67 år och då voro fullt försörjda delvis av enskilda och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar.

Pensionsstyrelsen hade tänkt sig, att kostnaderna för genomförande av dess förslag skulle, i den mån de icke kunde bestridas av medel från arbetarförsäkringsfonden, utgå av för ändamålet särskilt beviljat anslag å 2,230,000 kronor årligen under åren 1917—1940.

Statsrådet och chefen för civildepartementet fann vid prövning av denna pensionsstyrelsens framställning syftet med densamma synnerligen behjärtansvärt, men ansåg sig på grund av det rådande tidsläget förhindrad att framlägga något förslag till pensionsförsäkringens utvidgning, som skulle förutsätta äskande av ytterligare anslag. Departementschefen anmodade för den skull pensionsstyrelsen att verkställa utredning, huruvida och i vad mån ändring i pensionsförsäkringslagens övergångsbestämmelser i angiven riktning skulle kunna vidtagas, utan att ökat statsbidrag för ändamålet bleve erforderligt.

Med anledning härav framställde styrelsen i skrivelse den 8 april 1915 följande fyra alternativ, vilka omnämnas i berörda proposition nr 139, sid. 42—44.

Alternativ I. Samtliga fem förut omnämnda invalidgrupper A—E, omfattande omkring 165,000 personer, medtagas i försäkringen. Övergångstiden utsträcker. Årligt statsbidrag under åren 1917—1940 662,000 kronor.

Alternativ II. Invalidgrupperna A, B och C, omfattande omkring 99,000 personer, medtagas. Statsbidrag under åren 1917—1940 512,000 kronor årligen.

Alternativ III. Invalidgruppen C, omfattande omkring 64,000 personer, medtages. Intet statsbidrag.

Alternativ IV. Invalidgrupperna A och B, omfattande omkring 35,000 personer, medtagas. Intet statsbidrag.

Vid frågans behandling i statsrådet anförde departementschefen, att han av slatsfinansiella skäl ansåg sig icke kunna förorda alternativen I och II, då dessa skulle kräva särskilt statsbidrag, och att han i valet mellan alternativen III och IV lämnade företräde åt alternativ IV, bland annat av den grund, att detsamma skulle erfordra disposition av ett mindre belopp ur arbetarförsäkringsfonden, än vad fallet vore med alternativ III, och att andra kammaren vid 1914 års senare riksdag uttalat sig för de i detta alternativ inbegripna grupperna. Samtidigt fram-

höll departementschefen, att, om man vid beräkning av en räntefot, som ej alltför mycket understiger den för närmaste framtiden sannolika, skulle finna, att överskott å fonden uppkommer, det är ej blott fullt befogat att taga detta överskott i anspråk för nu ifrågakande ändamål, utan sådant användande framstår såsom en plikt mot den nu levande generationen, för vars räkning fonden hopbragts.

Det synes undertecknade uppenbart, att Kungl. Maj:ts förslag, som avser att i pensionsförsäkringen införa endast cirka 35,000 av de av pensionsstyrelsen föreslagna 165,000 invaliderna, visserligen innebär en förbättring av de nuvarande övergångsbestämmelserna, men dock icke löser denna såväl för stora grupper av landets fattiga befolkning som för pensionsförsäkringens lyckliga genomförande i vårt land synnerligen viktiga fråga. Nämda förslag lämnar fortfarande utanför försäkringen de stora grupperna av invalider över 67 år, vilkas behov av understöd är påtagligt och vilkas moraliska rätt att lika väl som andra inbegripas i försäkringen knappast torde kunna bestridas. Pensionsstyrelsen, vars bedömning av dessa förhållanden givetvis måste tillmätas synnerligt avseende, uttalar ju till och med i sin skrivelse den 8 april 1915, att, om i försäkringen icke samtliga grupper kunna medtagas, den stora invalidgruppen C av oförsörjda invalider över 67 år bör komma i fråga *framför* de i den kungl. propositionen föreslagna grupperna A och B av yngre invalider. Kungl. Maj:ts förslag innebär dessutom disposition av endast en del av de medel, som torde kunna frigöras ur arbetarförsäkringsfonden. Att icke redan nu till fullo utnyttja medel, som ju uteslutande äro avsedda för den nuvarande generationens inbegripande i försäkringen, synes oss icke vara riktigt och detta allra minst under nu rådande dyra levnadsförhållanden, vilka naturligtvis ytterligare försvåra ifrågakarande invaliders redan förut bekymmersamma försörjningsförhållanden.

Hade man vid 1913 års riksdag vågat räkna med möjligheten att för jämförelsevis ringa kostnader kunna erhålla så betydligt förbättrade övergångsbestämmelser, som pensionsstyrelsens förslag innebär, hade mycket sannolikt övergången lagts på annat sätt än nu skedde. Önskan att i försäkringen inbegripa så många av den nuvarande generationens invalider som möjligt förefanns väl hos riksdagens samtliga partier, men man avskräcktes av de till synes nästan oöverkomligt höga kostnaderna. Man föredrog att lägga beräkningarna mycket försiktigt, i hopp att se-

dan kunna vidtaga förbättringar i försäkringen. Nu först har man en börjande praktisk erfarenhet att tillgå och har haft tillfälle att med denna praktiska erfarenhet såsom bakgrund närmare bedöma åtskilliga förhållanden, som äga sammanhang med försäkringen. Allt detta synes visa hän i den riktning, att övergångsbestämmelserna kunna göras avsevärt vidare. Genom pensionsstyrelsens förslag till uttjämnings av kostnaderna och disposition för desamma av förefintliga överskottsmedel, har hela denna fråga nu kommit i ett annat läge.

Vi inse tillfullo, att frågan om utsträckning av pensionsförsäkringen till nya invalidgrupper under nuvarande tidsläge lika fullt kräver en synnerligen försiktig politik från Kungl. Maj:ts sida med hänsyn till möjligheten av ökade kostnader för staten. Men Kungl. Maj:t synes oss nu hava drivit försiktigheten väl långt, då Kungl. Maj:t ansett sig av kostnadsskäl böra stanna vid det allra minst vittgående av de av pensionsstyrelsen framlagda alternativen.

Vi anse därför, att om pensionsstyrelsens ursprungliga förslag av statsfinansiella skäl icke nu kan genomföras, riksdagen åtminstone borde kunna antaga ettdera av de föreslagna alternativen I eller II.

Av dessa är alternativ I uppenbarligen att föredraga i så måtto, att detsamma medför, att *samtliga* invalidgrupperna A, B, C, D och E därigenom skulle inbegripas i försäkringen. Visserligen måste man härför underkasta sig en mindre jämkning i övergångsbestämmelserna, vilken skulle hava till följd, att de invalider, som förvärva rätt till pensionstillägg eller understöd under åren 1916—1923 eller alternativt under åren 1919—1929, skulle erhålla pensionstillägg (understöd) med något lägre belopp än eljest. Den hittillsvarande erfarenheten synes emellertid hava givit vid handen, att dessa invaliders antal sannolikt, åtminstone under de närmaste åren, blir vida lägre, än man beräknat, och dessa personer skulle i alla händelser erhålla högre pensionstillägg (understöd) än det, som skulle tillkomma de till inbegripande i försäkringen nu ifrågasatta invaliderna. En dylik jämkning av övergångsbestämmelserna synes oss därför icke böra mötas av några större betänkligheter, när man tager i betraktande de stora fördelar, som skulle uppnås genom att få i försäkringen inneslutna *samtliga* omnämnda invalidgrupper.

Om man emellertid av ett eller annat skäl vill undvika utsträckning av den stadgade övergångstiden, erbjuder alternativ II en utväg, som visserligen icke löser frågan i samma omfattning som alternativ I, men dock medför en betydande förbättring av övergångsbestämmelserna i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag. Detta alternativ innesluter

nämligen utöver de med A och B betecknade invalidgrupperna, som upptagas i sistnämnda förslag, jämväl sådana invalider över 67 år, vilka den 1 januari 1914 ej voro fullt försörjda av andra. Behovet att inbegripa samtliga grupperna A—E i försäkringen måste visserligen anses vara stort, men, om man skulle nödgas av statsfinanciella hänsyn utesluta någon grupp, synes det oss i likhet med pensionsstyrelsen tydligt, att dessa äldre invalider, vilka redan hava sin försörjningsfråga ordnad, d. v. s. grupperna D och E, böra i första hand undantagas.

Då pensionsstyrelsen anfört, att styrelsen, efter en omsorgsfull och på synnerligen försiktiga beräkningsgrunder verkställd utredning, kommit till den bestämda övertygelsen, att det av styrelsen beräknade överskottsbeloppet i fonden kan disponeras på av styrelsen föreslaget sätt, utan någon menlig inverkan på försäkringens soliditet, och att hela detta belopp uteslutande bör användas till förmån för de ur försäkringen uteslutna invalidgrupperna, synes oss icke någon anledning föreligga att icke för detta ändamål nu helt utnyttja beloppet.

De jämförelsevis obetydliga statsbidrag, som alternativen I och II förutsätta — resp. 662,000 och 512,000 kronor — synas oss icke vara av den storlek, att de borde lägga hinder i vägen för en så viktig frågas lösning. Man måste betänka, att de för staten beräknade försäkringskostnaderna uppgå till så betydande belopp — för år 1920 till cirka 9,500,000 kronor, för år 1925 till cirka 16,000,000 kronor och för år 1930 till cirka 22,000,000 kronor — att ifrågasättande ökade statsbidrag utgöra en ren obetydlighet i förhållande till dessa belopp.

Man kan till och med ifrågasätta, huruvida det över huvud taget skulle vara nödvändigt att för ändamålet begära ökat statsbidrag. Pensionsstyrelsen erinrar, att såväl de förutvarande som de av pensionsstyrelsen verkställda beräkningarna av försäkringskostnaderna äro så försiktigt uppgjorda, att de verkliga kostnaderna troligen komma att understiga de anförda miljonsiffrorna. Det är väl under sådana omständigheter sannolikt, att även med tillägg av de ifrågasatta jämförelsevis obetydliga beloppen kostnaderna komma att stanna inom ramen av de beräkningar, som ligga till grund för riksdagens redan fattade beslut.

Skulle man vilja förskaffa sig en ytterligare garanti för att den kostnadsökning, som dessa utvidgningar skulle komma att medföra, icke skulle medföra någon förhöjning av den av 1913 års riksdag fastställda ram, skulle en dylik garanti lämpligen kunna vinnas genom den bestämmelsen, att, om någon framtida ökning i de beräknade försäkringskostnaderna skulle genom de ifrågasatta utvidgningsbestämmelserna uppstå, denna ökning skall i första hand bestridas av de sannolikt betydande

överskottsmedel, som redan från och med nästa år torde kunna disponeras ur pensionsförsäkringsfonden.

På grund härav anse vi, att en sådan ändring av pensionsförsäkringslagens övergångsbestämmelser bör vidtagas, som innefattas i pensionsstyrelsens med alternativ I betecknade förslag. Skulle man emellertid anse, att en utsträckning av övergångstiden icke bör under några förhållanden ifrågakomma och att i följd härav alternativ I icke bör antagas, hålla vi före, att i vart fall en sådan utvidgning av pensionsförsäkringen nu bör genomföras, som innefattas i alternativ II.

Vi vilja slutligen ytterligare betona, huru betydelsefull denna fråga är såväl för hela landet som för pensionsförsäkringsverksamheten. Det belopp, som genom en utvidgning av pensionsförsäkringen skulle tillkomma varje enskild nyinträdande invalid, bleve visserligen icke stort, men ju mera omfattande utvidgningen blir, desto flera svenska hem skulle därigenom tillskyndas en icke ringa ekonomisk lättnad. Dessa pensionsunderstöd skulle innebära, att tusende och åter tusende äldre invalider, vilka hittills lyckats bibehålla sin självständighet, men med tilltagande ålder allt mer och mer drivas över till fattigvården, skulle själva i avsevärd grad fortfarande kunna bestrida sin egen försörjning. De skulle i moraliskt hänseende medföra en betydelsefull förändring till det bättre för ett mycket stort antal personer, vilka nu äro hänvisade att äta nådebröd hos anhöriga. De skulle göra pensionsförsäkringens mål och medel tillgängliga för stora kretsar i vårt land, vilka nu stå oförstående inför de till sitt resultat i vissa fall egendomliga och svårförklarliga bestämmelser, som utesluta vissa invalider, men inbegripa andra, vilka ofta synas mindre nödställda. Det är en fråga av stor betydelse för landets fattiga befolkning och för hela pensionsförsäkringen, som här skulle kunna lösas, sannolikt utan några som helst och i allt fall med jämförelsevis obetydligt ökade kostnader för staten. Sakens genomförande skulle ock medföra en avsevärd lättnad i fattigvårdsbördan för kommunerna.

Anmärkas bör, att, då varken alternativ I eller alternativ II förutsätter ökat statsbidrag förrän från och med år 1917, ett bifall till någotdera av dessa förslag icke nu kräver beviljande av medel för ändamålet. Däremot erfordras för genomförande av vare sig det ena eller det andra av dessa alternativa förslag, att pensionsförsäkringsfonden anlitas i den utsträckning, pensionsstyrelsen ifrågasatt.

Under åberopande av vad vi sålunda anfört och under hänvisning i övrigt till pensionsstyrelsens i omförmälda proposition omnämnda utredningar och förslag, få vi vördsamt hemställa,

att riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring i ovanberörda, av Kungl. Maj:t i proposition nr 139 framlagda förslag till lag om viss ändring av de i 37 § av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring meddelade övergångsbestämmelser, att, under i övrigt i propositionen föreslagna villkor, utöver de med samma proposition avsedda invalidgrupperna A och B må i försäkringen inbegripas jämväl de här ovan med C, D och E betecknade invalidgrupperna, ävensom att vid bifall härtill övergångstiden utsträcker, på sätt pensionsstyrelsen ifrågasatt, antingen till och med år 1922 eller ock till och med år 1929.

Därest detta vårt förslag icke skulle vinna riksdagens bifall, tillåta vi oss alternativt hemställa,

att riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts nyssberörda i proposition nr 139 framlagda förslag att, under i övrigt i propositionen föreslagna villkor, utöver de med samma proposition avsedda invalidgrupperna A och B må i försäkringen inbegripas jämväl den här ovan med C betecknade invalidgruppen.

Stockholm den 30 april 1915.

<i>S. H. Kvarnzelius.</i>	<i>F. Holmquist.</i>	<i>Helge Bäckström.</i>
<i>N. O. Bruce.</i>	<i>Otto Mannheimer.</i>	<i>Alfred Petersson.</i>
<i>Wilhelm Gullberg.</i>	<i>Alfred Stärner.</i>	<i>J. E. Berglund.</i>
<i>Carl Ekman.</i>	<i>Adam Hult.</i>	<i>Gustav Rosén.</i>
<i>Fr. Berglund.</i>	<i>David Bergström.</i>	<i>B. E. Gelotte.</i>
<i>Erik Jonsson.</i>	<i>J. Ingmansson.</i>	<i>Oskar Eklund.</i>
<i>Lars Olsson.</i>	<i>G. H. von Koch.</i>	<i>C. I. Asplund.</i>
<i>Elof Ljunggren.</i>	<i>Alfred Petrén.</i>	<i>Gust. Österberg.</i>
<i>E. V. Gelin.</i>	<i>Joh. Larsson.</i>	<i>Frithiof Söderbergh.</i>

<i>J. S. Almer.</i>	<i>Mauritz Hellberg.</i>	<i>Sam. Stadener.</i>
<i>Edvard Wavrinsky.</i>	<i>Åke Ingeström.</i>	<i>J. Sandler.</i>
<i>Ernst Klefbeck.</i>	<i>August Ljunggren.</i>	<i>William Montgomery.</i>
<i>Gustaf F. Steffen.</i>	<i>Edu. Larson.</i>	<i>C. G. T. Wickman.</i>
	<i>John Östling.</i>	
